השם : הליגה לזכויות האדם והאזרח, ד"ר א. י. ירוס
הכתובת : שדרות קק"ל 78, תל-אביב
תאריך הפניה : 11.1.56.

תיק: 42/262

1. הנ"ל בקש בפניה קודמת 42/86 להעיד בפני הועדה, ונתבקש למסר את דבריו בכתב.

2. חוזר על בקשתו להופיע בפני הועדה, כי ההצעות המובאות בהזכירו עשויות לעורר שאלות שמן הדין שישיב עליהן בעל-פה.

3. ר"ב העתק תזכיר הליגה ונספחים.

ברשותכם נקים מלים ספורות, לפני הרצאה דברינו לגופו של ענין:

2. ראשית יש בפי נציגי הליגה לזכויות האדם טענות והלונות על פגיעות בזכויות האדם והאזרח במדינתנו, אשר בבירורן המפורט לא נעסוק היום, אם כי נאלץ לנגע בהן בגליונות הנספחות לרגל המלאכה שלפנינו. אבל בעקרו של דבר נצטמצם להלן בתחום שתחמה הממשלה לועדה נכבדה, שהוא "לבדק את האפשרות והצרכים של צמצום הממשל הצבאי בשטח וביקף פעולתו".

3. שנית, לא נוכל בלא להביע את צערנו - אם כי מן הטעם האמור אין לאל ידנו להרחיב את הדבור בשאלה זו - על עצם הגבלת סמכותה של הועדה על-ידי קוי היסוד של הממשלה; הואיל ולדעתנו פוגע הממשל הצבאי בכלל-תושבי-הארץ ולא בתושבי הממשל הצבאי בלבד.

4. מכאן יתחלקו דברינו לארבעה ראשים:

א. יסודות טענותינו.
ב. האם פוגע הממשל הצבאי בזכויות האדם והאזרח?
ג. הפגיעות בזכויותיהם האנושיות והאזרחיות של התושבים הערביים על ידי הממשל הצבאי, לסוגיהן, עם מנין עובדות לדוגמא ב"נספחות"
ד. הצעות.

א. יסודות טענותינו

5. במגילת היסוד של מדינת ישראל נאמר:

" מדינת ישראל תהיה פתוחה לעליה יהודית ולקבוץ גלויות, תשקוד על פתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; וכו'.

6. חשיבות מיוחדת יש בעינינו לתחילתה של פסקה זו, הכורכת יחד את העליה ואת פתוח הארץ ואת טובת כל תושביה.
אנו טוענים שהמחוקק הסמיך את העליה היהודית אל פתוח הארץ לטובת כל תושביה, לומר לך, לא רק שאין שני הדברים סותרים זה את זה, אלא אף קשורים ודביקים הם זה בזה. וכל האומר, שהגבלת זכויותיהם של התושבים הערביים משמשת במישרין או בעקיפין את טובת האוכלוסיה היהודית - או את טובת העליה וההתישבות - מגלה פנים שלא כהלכה, וכל הפועל ברוח זו, פועל כנגד מגילה היסוד וכנגד טובתם של אזרחי המדינה כולם, יהודים וערבים כאחד.
והוא הדין לגבי "החירות, הצדק והשלום" ו"שויון הזכויות" החברתי והמדיני הגמור. שאינם סובלים שום מעוט בהנמקה המסולפת של טובת היהודים או טובת המדינה. אדרבה, כל פגיעה בזכויותיהם של התושבים מבני כל דת, גזע ומין כמוה, כפגיעה בכלל כולו, כמוה כערעור יסודותיה של המדינה.

ב. <u>האם פוגע הממשל הצבאי בזכויות האדם והאזרח?</u>

7. בקוי היסוד של תוכנית הממשלה המוגשת לכנסת (ט"ו בחשון, 31.10.1955) סעיף 52, מפיחה הממשלה:
"אמצעי הבטחון באזורי הגבולות מחוייבי המצב בגלל סרובן של המדינות הערביות השכנות לעשות שלום עם ישראל, יצומצמו אך ורק לצרכי בטחון ממשיים וחיוניים, ולא יפגעו ללא צורך בזכויות האזרח ובחופש התנועה של תושבי הגבולות".

8. דברי "קוי היסוד" עצמם מעידים, שהממשל הצבאי אינו עולה בד בבד עם צרכי הבטחון הממשיים שכן מבטיחים הם לצמצם את אמצעי הבטחון כך ש"לא יפגעו ללא צורך בזכויות האזרח". ממילא מובן, שאין צורך לתקן דבר, אשר לא נפגם ואם ראתה הממשלה להבטיח שתרפא איזה פגם, הרי שמודה היא שפגם זה קיים היום כלומר, קיימות פגיעות ללא צורך בזכויות האזרח.

9. פגיעה אלה, נוסף לעוול שבהן כשהוא לעצמו עשויות לזרע טינה ותחרות ומרירות בין אזרחי הארץ היהודים והערבים, בעוד שסלוקן עשוי להפוך את בני הארץ הערביים גוב רב השפעה בכנון יחסי שלם ואחוה בינינו ובין שכנינו במדינות הערביות.
10. לא טענו מעולם, שאחוז העבריינים או הנאשמים המובאים לפני בית-דין אזרחי, גדול באורח יחסי בקרב האוכלסיה הערבית יותר מאשר בקרב האוכלוסיה היהודית; כנגד זה ספק גדול הא, האם יש יהודי אחד ממאה אחזרים, הנדונים או הנקנסים - קנסות ושלומים, אשר אין סובר בכתב ניתן תמורתם - ע ידי המושלים הצבאיים בשטחי הממשל הצבי.
בקבלת הפנים שנערכה לכבוד שר הפנים מר רוקח במשרדי המושל הצבאי בנצרת, אמר לו הארכימנדריט באזיליוס סאמען - כדברי העתון "הארץ" ביום 12.2.54 - ש"בתי המשפט הצבאיים שבאזורי המשל מפלים בין אזרחים יהודים ואזרחים ערבים המובאים לדין בשל עבירות על הגבלות התנועה".
שלילת רשיון התנועה מאת אזרחים ערביים בשטח הממשל הצבאי היא מעשה שגרתי מעשה בכל יום ויום, שאינו נחשב אפילו כעונש בעיני המושל הצבאי או בא כוחו, אינו מצריך פסק דין ואינו נרשם בשום פרטיכל. אפס, שרירות לבכזו עונש חמור הוא בעיני הנפגעים, הואיל והיא קובעת את נפש המשפחה, באשר שוללת היא מן האזרח את האפשרות לצאת לעבודה או להשיג עזרה רפואית, וכורתת היא לעתים את פת הלחים מפי תינוקות. קל-וחמר שאר מיני העונשים ללא חקירה משפטית, כגון פקודות ההתיצבות שאין שום אדם, שזכויות האדם יקרות בעיניו, יכול לראות בהם אלא גזירת שרירותיות, בחינת לית דין ולית דיין.

..3/

ג. הפגיעות בזכויות האנושיות והאזרחיות של התושבים הערבים על ידי הממשל הצבאי, לסוגיהן, עם מנין עובדות לדוגמא ב"נספחות"

11. תקצר היריעה, אם נרצה לתאר אפילו מקצת היסורים והעלבונות, הפגיעות והנזקים, החומריים והנפשיים, ואת מעשי העולה ושרירות הלב, את מעשי הזלזול באדם ובחוק - ואפילו בהחלטות בתי דין של המדינה - שעוללו אנשי הממשל הצבאי לתושבים שלוים; דומה שאין בעולם עם, המסוגל להרגיש את מרירת הדמעות ששפכו נשים, ילדים וישישים כעם היהודי שכה הרבה לסבל מחמה דכוי ולחץ.
הממשל הצבאי נחשב כמשטר של לחץ ודכוי בעיני כלל התושבים הערביים, בלי הבדל דת, מעמד או השקפה מפלגתית - וגם אישים הנחשבים בעיני הממשלה כלויאליים אינם יוצאים מכלל זה. במחצית דצמבר 1953 נערכה שביתה כללית בנצרת כמחאה על ההגבלות שהוטלו על ידי ממשל הצבאי על המעוט הערבי בגליל. לדברי כתב עת"ים הודיעו תושבים רבים "המצהירים על נאמנותם לשלטונות ומכבדים את החוק, כי הם מצטרפים אל השביתה כמחאה על הרחבת ההגבלות על המעוט הערבי, העושות את חייהם ללא-נשוא. ראש העיר, יוסף אל-פהום, שהוא סוחר תבואות וקמח, הצטרף אף הוא לשביתה וסגר את חנותו".

12. הפגיעת הוקפוחים השונים מתפשטים על סולם מעלות נרחב ביותר, למן ההטרדה הקטנה כביכול, כשהמשטרה הצבאית עוסקת בגביית מס החנוך המוטל על כל נפש, על עשיר ורש במידה שוה - הטרדה, שחרדת אימהות ובכי תינוקות כרוכים בה - ועד למעשים איומים כגירוש בן או בת מחיק משפחתם, או כגרוש ישישה אל מעבר לגבול. או כפיצוץ כפרים שלמים וכגרוש שבטי הבדוים (אשר רבים היו בעלי ברית פעילים נאמנים ליישוב היהודי וסייעו לו במשך עשרות בשנים ונלחמים לצדנו במלחמת העצמאות).
להלן - בנספחות - הננו מוגים עובדות ועדויות מועטות, להציג פגיעות מסוגים שונים, כגון: הגבלת התנועה, מעצרים, מאסרים, עונשי התייצבות, קנסות, התערבות בחייו הפרטיים של האזרח ובקביעת מקום מושבו, בחיים כלכליים ובמהלך חיי העבודה, גזירת גלות וגרוש וגזילת קרקעות והחרבה יישובים שלמים באמצעות הממשל הצבאי.

ד. הצעותינו

13. 1) לבטל בכל שטחי מדינת ישראל את הממשל הצבאי בצורתו הנוכחית, דהיינו כשלטון מיהלי ושפוטי, ומבחינת תפקידי הבטחון ובתי הדין הצבאיים יוהלם שדין נצרת, כדין תל-אביב-יפו, ודין מג'דל כרום כדין נהלל, וממילא יהיה זכויות תושביהם שוות, כרוחה וכלשונה של מגילת היסוד של מדינת ישראל.

2) לקבע צורה חדשה של פקוח צבאי ברצועת הגבול, שבהוראות שר הבטחון בשנת 1954 צויינה כ"שטח בטחוני ממדרגה ראשונה". כדי שיצומצם תפקידם של אנשי הצבאי ל"צרכי בטחון ממשיים וחיוניים". כדבר קוי היסוד של הממשלה, יהיו מפקדי צה"ל משמשים כיועצים לפקידות המינהלית, המקומית והממשלתית, בעניינים הקשורים לצרכים הבטחוניים, "ולא יפגעו ללא צורך בזכויות האזרח ובחופש התנועה של תושבי הגבולות"; מסתבר שבשטח של קבבות ובשעת חירום נמצאים אותם העניינים - כגון כבישים, הג"א, תנועה - בפקוח צבאי, ממילא לא יהיה הבדל בין הישובים הערביים והישובים היהודיים שבאותו שטח ובאותה שעה.

3) להביא לפני הכנסת הצעת חוק בדבר תקון דיני הראיות, ברוח חוות דעתו של בתי המשפט הגבוה לצדק, שמצב לקויים בדיני הראיות, האוסרים בירור משפטי של טענת טעמי בטחון (בפסק הדין בפרשת ערביי כפר ע'בסייה).

4) לערוך מיד בחירות בכל הישובים הנתונים לממשל הצבאי, לשם הקמת מועצות מקומיות ורשויות מקומיות נבחרות. הבחירות ייערכו באמצעות ועדת בחירות מקרב התושבים בלי התערבותו של המושל הצבאי, בפקוח משרד הפנים.

בכבוד רב,

בשם הליגה לזכויות האדם והאזרח בישראל
(-) ד"ר א. י. ירום.

נספחות:

<u>נספחות א'</u>

<u>עובדות ועדויות על הפגיעות באוכלוסיה הערבית בישראל בשטחים הנתונים לממשל הצבאי</u>

1. <u>"הממשל הצבאי - אבן נגף"</u>
משלחת מורכבת משישים איש הגיע ביום 28.7.53 לירושלים, כדי להגיש את עצומותיה לפני הכנסת נגד הממשל הצבאי. בפגישתם עם נציגי העתונות אמר אחד מחברי המשלחת: "אפילו העדודות הנשאוין טעונות אשור המושל הצבאי".
"הממשל הזה עומד כאבן נגף לפני כל צעד בחיי האזרח הערבי. הוא מתערב בעניני עבודה ומפקח עליהם, מגביל את אפשרויות הפרנסה, מקשה על הפועל להגיע למקום עבודתו ועל האכר להגיע לשדהו".

2. <u>שלטונו של המושל הצבאי חל על האזרח גם מחוץ לשטח הממשל הצבאי</u>
תושב כפר בעינה ע' סכי מ. ג'ריאס, קבל רשיון יציאה משטח הממשל הצבאי לתקופה בלתי מוגבלת. הוא התיישב בעכו ופתח לו שם חנות. משרד מרשם התושבים סרב לרשום בתעודת הזהוי שלו את שנוי מקום מגוריו. בהנמקה שעליו לקבל אשור מאת המושל הצבאי לשהות מחוץ לשטח הממשל הצבאי. רק לאחר שפנה האיש אל בית הדין הגבוה לצדק, וזה הוציא צו על תנאי נגד השלטונות, הסכימו לרשום את המבקש במקום מושבו.

3. <u>מפרץ חיפה, אינו חיפה בשביל תושבי הממשל הצבאי</u>
לאחר המסופר בסימן 2. הונהגו הוראות חמורות יותר בטופס הרשיון. על יסוד ההוראות החדשות נכנסה ביום 15.11.55 משטרה צבאית אל שטח המפרץ בחיפה ואספה את כל הפועלים הערביים במקומות העבודה השונים, בטענה שהרשיונות נתנו להם רק לחיפה ולא למפרץ חיפה. מהפועלים הללו נשללו רשיונות התנועה.

4. <u>לא רק המקום, המטרה והזמן מוגבלים, אלא גם הדרך שבין הכפר ומקום העבודה</u>
בפברואר 1954 נדונו שני תושבי תמרה על ידי בית המשפט הצבאי בעכו לקנסות של 20-30 ל"י יען כי חזרו אל כפרם בדרך שלא צוינה על רשיונות התנועה שנתנו להם. הם חזרו לכפר תמרה בכביש עכו-צפת ולא בדרך כפר-אתא.

5. <u>לאחר שריצה את עוונו, רשום האזרח ברשימה שחורה</u>
לפועל איסתפאן כורי משפרעם היה רשיון תנועה לחיפה, הוא נאשם בסרוב להחזיר למושל את רשיונו כשנדרש לעשות כך. הוא הכחיש וטען שמסר את הרשיון למשטרה. נדון על עבירה זו למאסר 4 חדשים. לאחר שריצה את עוונו, חזר לכפרו בקש רשיון יציאה ולא קבל. פנה בתלונה אל נשיאות הכנסת ואל שר הבטחון. (7.2.54)

6. <u>המושל אושר את היציאה לעבודה; אח"כ מפקיעים את האדמה</u>
צו על תנאי ניתן על ידי בית הדין הגבוה לצדק על פי בקשת עו"ד י. בן-ישי בשם אחד מאנשי כפר ערערה, נגד שר האוצר ורושם הקרקעות בגלל הפקעת אדמות הכפר לידי רשות הפתוח. בשנת 1952 הורשו הערבים לעבד 80 אחוז מקרקעותיהם. אבל בסוף דצמבר 1953 הודיע המושל הצבאי לתושבים שוב לא ירשה להם לעזוב את תחום שלטונו כדי לעבד את האדמות, אף כי החלק מהן כב נזרע ע"י בעליו, מודיע "הבקר" ביום 24 בינואר, 1954.

7. <u>המושל הצבאי קובע, איפה יקנה האזרח את מצרכיו</u>
בכפר אום אל פאחם אין האזרח יכול להעביר את פנקסי המזון שלו מחנות אל חנוה, אלא בהסכמתו של המושל הצבאי. כשפונים אל חטיבת המזון בנצרת עם בקשת העברה, עונים הביא רשיון מן המושל הצבאי. - כך קרה למשל לסולימן דהוד, לאחמד נאצר-אללה.

8. <u>מרעיבים את הבדוים משעמי בטחון</u>
"על המשמר" מספר (22.3.53) בכתבה בשם "בערבות הנגב - עושק ורעב":
השלטונות מחייבים כל ראש משפחה לספק 15 ביצים לחודש לחברה המונופוליסטית "החברה להספקה לנגב", בלי להתחשב במספר התרנגולות שיש לו ובמנין בני משפחתו. רבים מן הבדוים —— נאלצים לקנות ביצים בשוק השחור —— שאם לא כן, לא יספקו להם את מזונם לחלוטין. —— נלקחו מן הבדוים כל הגרעינים והושארה להם רק כמות מסוימת לזריעה. כמות הקמח המינימלית הנחוצה לכל נפש היא 10 ק"ג, כי הרי הלחם הוא עיקר מזונם; לעומת זאת נקבע שהם יכולים להסתפק רק ב-5 ק"ג לחודש;

.../

ובמשך 7 החודשים האחרונים ניתנה להם המנה הזעומה הזאת רק פעם אחת בלבד.
--- מאין יקח הבדוי לחם לילדיו הרעבים? - שואל בעל המאמר. - לקנות בשוק ככול אזרח חפשי? אסור לו לקנות לחם בשוק החופשי. כי דבר זה מסכן את בטחון המדינה'. ומעשה בבדוי אחד שהסתנן לפני שבועות מספר לבאר שבע וקנה ככר לחם אחד לילדיו; מיד נאסר על ידי המשטרה וסופו שנקנס ב-30 ל"י.

9. <u>התיצבות לשם בטחון או לשם התעללות?</u>
חמישה תושבים של כפר עראבה - שממילא עצורים הם בכפרם, הואיל ואינם מקבלים רשיונות תנועה - נצטוו להתיצב יום יום במשטרת מג'דל כרום, שהיא במרק 10 ק"מ מביתם. אברהים חמד מוצטפא, אדם בן 75 לא יכול לעשות טיול של 20 ק"מ יום יום. הוא נדון ע"י בית דין צבאי למאסר 3 חדשים. לאחר מכן נצטוו המתייצבים להתייצב במשטרת מג'דל כרום פעמיים ביום. הוטל עליהם איפוא לטייל 40 ק"מ ביום.

10. <u>התיצבות כפתרון לחוסר עבודה?</u>
8 ערבים צעירים תושבי הכפר מזרעה בנפת צר, פנו (25.9.53) אל יו"ר הכנסת ואל ראש הממשלה ושר הבטחון במכתב, בו הם מבקשים לבטל את פקודת המושל הצבאי בגליל המחייבת אותם להתיצב פעמיים ביום ב-10 בבקר וב-3 אחה"צ במשטרה עכו. העתון "דבר" מספר, ששולחי המכתב נכונים להוכיח את צדקתם בבית המשפט. מועדי ההתיצבות אינם מאפשרים להם לעבוד והרפת רעב מאיימת על משפחותיהם. צעירים אלה נאשמו בזלזול בתמונתו של ד"ר הרצל בקולנוע בנהריה. אבל לאחר 9 ימי מעצר הוכרחה המשטרה לשחרר אותם, מאחר שלא נמצאה הוכחה לאשמתם ואז הטילו עליהם התיצבות.

11. <u>מס נוסף על נושאי תעודת זהוי</u>
המושל הצבאי של באום אל פחם טיל מס של 100 פרוטה על ל בל תעודת זהוי להוצאות תקון הכביש. גבית המס נעשית בפקודת המושל על ידי חנויות המכולת. פקידי הצרכניה המקומית סרבו לגבות את המס. על כן אין ניתן להם רשיון הנועה, הדרוש לסדור קניותיהם.

12. <u>תשלום דמי כניסה אל המושל הצבאי</u>
"המושל הצבאי של איזור ערה-ערערה גרש מלפניו את מרכז קן "הנוער הערבי החלוצי" שבקש להפגש אתו לשם קבלת רשיון נסיעה ליום אחד. המבקש רשיון או פגישה עם המושל הצבאי חייב לשלם מס 100 פרוטה (בלי קבלה), מבלי להיות בטוח כלל לקבל רשיון אחרי צפיה משבע בבוקר עד שלוש אחה"צ. כבר הוכנסו צערים וזקנים לבית הסוהר משום שנסו לדבר עם המושל הצבאי". - מספר מחמוד יונים מכפר ערה ב"על המשמר" (30.11.54).

13. <u>פקוח נפש איננו דוחה אכזריות מושלים</u>
אברהים מחמוד בן 11 וחצי חדשים, מאום אל פחם קבל בלילה התקפות שעול מחניקות. רץ האב אל המשטרה ובקש רשיון יציאה, כדי להוליך את התינוק אל הרופא סרבו לתת לו רשיון. יצא בלי רשיון. רופא בכרכור, ד"ר קושנר מעיד: "איבהרים מחמוד סובל מהתקפה שעלה. הבקור היה דחוף". האב צפוי לעונש (דצמבר 1955).
"רוב הילדים (בקרב שבטי הבדוים) חולים מחוסר תזונה מספקה. חולים הרוצים לפנות לרופא חייבים ללכת עשרות קילומטרים כדי להגיע למושבו של נציג המושל ולבקש ממנו רשיון של שהות בבאר שבע. השלטונות מסרבים לקבל הרבה מתעודות הרשום של התנוקות שנולדו בשנתיים האחרונות" (וממילא אינם מקבלים מנת מזונם הזעומה) - נאמר ב"על המשמר" 22.3.1953

14. <u>ואלה התנוקות מה חטאו</u>
(16.2.54) בטייבה נערך משפטו של מוצטפא שריט עאזם, שנאשם בהפרעה למשטרה במלוי תפקידה. אם הנתבע, זקנה בת 70, סיפרה שהיחסים בין תושבי הכפר והמשטרה הם טובים. הסמל 664 והרב טוראי מספר 218 הצילו את בנה ממכות אכזריות, שקבל בנה מהקצין בלום. העיד ילד בן 12 אחמד עבדול קדר. הוא תאר לפני בית דין בשפה תמימה, כיצד הכריח אותו הקצין בלום במכות ובאיומים, לרבוע אתון. -
(13.11.53) בנובמבר 1953 אסרה המשטרה את עבד מוצטפא מחמוד, תלמיד בן 11 בבית הספר במג'דל כרום, בטענה שאין לו תעודת זהוי. מנהל בית הספר העיד שהתלמיד לומד אצלו כבר שלוש שנים.

../

15. מעצר שנתיים לכל הכפר כולו

באחד הכפרים ושמו ערב א-שבלי בערך חיפוש אחרי נשק על ידי כוחות הבטחון. אבל לא נמצא כלום. אף על פי שהחשד שבמגלי מוקשים, וחך כדי מעשה נזוקו גם בתים אחדים. מאנשי הכפר נמנעו רשיונות תנועה במשך שנתיים. חלק גדול מאנשי הכפר התקיים מעבודה יומית בישובי הסביבה. במשך שנתיים היו הם ומשפחותיהם מופקרים לרעב.

16. גזירת גלות על אף שחרור מטעם בית המשפט

ד"ר מ. רושוולד, מרצה באניברסיטה העברית כותב ב"נר" (ספט.אוק. 1953) במאמרו "דה יורה ודה פקטו" : "אחת הפרשיות האחרונות, שזכרונן לא פג עדיין מקרב הצבור הוא גרוש 8 תושבים ערביים מכפר אבו-גוש למקומות מרוחקים בארץ. המעשה בוצע בפקודת השלטונות הצבא לאחר ש-4 חשודים שוחררו בערבות ע"י בית המשפט המחוזי בירושלים, מאחר שהמשטרה לא מצאה כנראה הוכחות מספיקות אפילו על מנת להביאם למשפט. ---- ישנו בית דין והוא פוסק בין צדיק לרשע, אולם, במקום שהוא פוסק שפלוני צדיק הוא, ומישהו ---- חושב אותו לרשע - הרי שמישהו זה פועל בצנורות אחרים (כגון הצבא) ועושה בחשוד כפי ראות עיניו.

17. גרוש אל מעבר לגבול

אשה ערביה שבעלה נעלם, חולת סרטן, עם ארבעת ילדיה הקטנים, כולם ילידי אבו-גוש, גורשה מן הארץ כמסתננת. לאחר ארבעה ימים השליכו אותם אנשי הלגיון הירדני חזרה. כדי להציל את עצמה ואת ילדיה מרדיפות, טענה שאלמנה היא. - לאחר יסורים מרובים הצליחו קרובי האשה להשיג למשפחה אומללה זו תעודת זהוי. כעבור זמן הופיע בעלה של האדה והודה שהסתנן משטח ירדן. בקשת אשתו בתור אזרחית ישראלית שיורשה לבעלה להשאר בארץ במסגרת "אחוד המשפחות" המסתנן הובא לדין, נדון לחדשיים מאסר, ולגירוש מן הארץ. ("הבוקר" 27.1.54).

18. משפחה עם שפה ילדים, אזרחי ישראל, כדור משחק בידי שלטונות ישראל וירדן

מושב ישראל חוסין מרעי מוחמד רבאח נרשם במשרם התושבים ב-8.5.49 בכפר דיר חנא וקבל את מספר הרשום 136795. זמן מה לפני שחולקו לתושבי כפר זה תעודות זהוי, נאלץ אדם זה להמלט יחד עם בני ביתו אל כפר עלבון מפחד איומיו של מוכתר דיר חנא, אשר אמר לקחת את בת חוסין לאשה לבנו בנגוד לרצון המשפחה. משום כך לא הספיקה המשפחה לקבל את תעודות הזהוי שלה. לתביעותיו במקום מושבו החדש לא היה מענה. ביום 28.11.53 למעלה מארבע בשנים לאחר המרשם, גורש האיש, יחד עם אשתו ושבעת ילדיו לגבול ירדן, אולם משם החזירו את המשפחה בו ביום. למחרת שוב גורשה המשפחה ושוב החזירום שלטונות הירדן אל כפר מוקבילה בישראל, בו שהו בידיעת שלטונות ישראל. ב-15.12 שוב גורשה המשפחה מן הארץ, עתה בפעם השלישית ושוב החזירוה. המשפחה נשארה בכפר מוקבילה בלי קורת גג וללא שום אמצעי מחיה. ובלי תעודת זהוי. התח איום מתמיד להיות מושלכת שוב אל מעבר לגבול. הח"כ אמיל חביב פנה בענין זה בשאילתא לשר הפנים - מודיע "קול העם" מיום 25.2.54.

19. אמינה

"בתי היקרה, בתי האהובה, אמינה שלי גורשה אל מעבר לגבולות הארץ! הם הגלו אותה, והיא משתעלת ויורקת דם, חולה שחפת, אבל רחמיהם לא נכמרו עליה.. בעוד שבועות מספר תמות בתי, אך הם לא רצו לחכות. הם רצו לשים קץ לחייה מיד. המא אוסרים עלי לברכה את ברכת הפרידה האחרונה?.."

כך מקוננת אמה של אמינה מוחמד מופלאג' מכפר עין מהיל ע"י נצרת. בת 18 "לפני שש שנים השפו את אמינה בת ה-12 כן דודה וחבר מרעיו וסחבוה אל מעבר לגבול ירדן. המשטרה הישראלית טפלה בדבר (כלומר יודעת את הענין). את החוטף דנו בעבר הירדן ל-15 שנות מאסר ואת הילדה גרשו חזרה לישראל. היא הגיעה הביתה לאחר שעברה מאות קלומטרים ברגליים יחיפות. היא חלתה בשחפת. משך שש שנים עכבו שלטונות ישראל מתן תעודת זהוי לבתי על אף הבקשות שבות ורק הבטחות נתנו. ב-29.9.1955 כאשר הבת עמדה להכנס לבית חולים לחולי שחפה, הוציאו את אמינה המשתעלת והרוקקת דם, המלווה הזעקות בכי, וגירשוה מעבר לגבול. (מספר בעתון "עלונך" מיום 1955. מס. 4).

20. מעשה בזקנה בת 80

סומא חוסין עלי, בת 80 תושבת כפר ראמה בגליל, גורשה מעבר לגבול, יען כי

../

אין ברשותה תעודת זהוי. ב-26.8.53 הוגש לבית המשפט העליון בירושלים בקשת צו על תנאי נגד שר הפנים, המושל הצבאי ומפקח משטרת מחוז זבולון שיבואו וינמקו מדוע עומדים לגרש את הזקנה. בית הדין העליון הוציא צו ביניים לעכב את הגרוש. למחרת נמסר הצו למטה המשטרה במחוז חיפה. אבל בו ביום, בשעה הצהרים, נתפסה האשה בתחנת המשטרה בעכו והועברה אל מעבר לגבול.

21. מושלים צבאיים, תת מושלים צבאיים - חוכרי קרקעות

במאמר בשם "נכסי נפקדים להתעשרות יחידים?!" (ב"דבר" 8.1.54) מסביר ק. מנחם (קפליוק) את הבעיה שהוא רוצה לעסוק בה, במלים אלה: "אנו נעסוק כאן בחוכרים הפרטיים, המחכירים לאריסים או לחוכרי משנה את הקרקעות שקבלו מן המדינה. בעקר נעמוד על חוכרים מבין הממונים של הבטחון בעבר, בימי ה"הגנה" ובעקר בתקופת צה"ל, כמו מושלים צבאיים בדרום ובנגב ובצפון, תת-מושלים צבאיים ו"נציגי" מושלים, קציני בטחון ופקידי ממשלה, קציני משטרה לשעבר וגם קצינים בשרות הקהוים שכבת מיוחסה נצלנית חזקה בקרב עדת החוכרים המחכירים. החוכרים מקבלים מידי האריסים יבול במכסה של 25 עד 40 אחוז בלי השקעת עמל רב. הרי הם "משקיעים" אדמה, שאת דמי החכירה שלמו מכספים שגבו מראש מאריסיהם או מחוכרי המשנה! " (ההדגשות של המחבר).

22. מעשה רבסיה.

(על פי מאמרו של עמוס אילון ב"הארץ" 18.10.51)

בחודש אוגוסט 1951 נערך בעכו משפט צבאי בהול, שהוכן בפחות מ-24 שעות. צה"ל בכל עוזו הופיע כנגד 14 פלחים, בהם 5 נשים זקנות ואחד ישיש בן 80. שנתיים לפני כן עקר הצבא את תושבי רבסיה מבתיהם, גרש אותם מאדמת אבותיהם ופזר אותם אל כל רוחות השמים. על אף העובדה שחודשיים לפני הגרוש קבלו רשות מפורשת מאת המושל הצבאי להשאר בכפר. אנשי הכפר האלה, ששתפו פעם פעולה עם ה"הגנה" בפני הקרבות, הוכרחו לעזוב את כפר מולדתם בדממת הלילה. לקהל הרחב במדינה הוגד, כ "טעמי בטחון" אלצו את הצבא לאחוז באמצעים אלה. הערבים מרבסיה קבלו הבטחה חגיגית שינתנו להם אדמות אחרות, אבל ההבטחה לא נתמלאה. כאשר שמעו ערביי רבסיה שמתכוננים להרוס את בתיהם, קמו כאיש אחד וחזרו בליל 24 בספטמבר, אל כפרם; איש אל ביתו ואיש אל אדמת אבותיו. בו בלילה חתמו על בקשה אל בית המשפט הגבוה לצדק שינתן צו על תנאי אנג המושל הצבאי שיבוא וינמק על שום מה לא ימנע מלגרש את התושבים מכפרם. הצו על תנאי ניתן. אז הגיש הצבא תעודה חתומה בידי נעמן סתוי המושל הצבאי של הגליל בתאריך שלפני חודשים, לפיה הוכרז הכפר רבסיה שטח סגור, שכניסה אליו והיציאה ממנו אסורות. צו זה לא הובא מעולם לידיעת ערביי רבסיה ולא פורסם בשום מקום, ממהרה בבוקר בשעה אחת עשרה כבר הובאו הערבים לפני בית משפט שהיה מורכב מסרן אחד. כעבור עוד 24 שעות הם כבר נמצאו אשמים ונענשו לתקופות אסר שונות ולקנסות כספיים.

בחודש מאי 1955, מסופר בירחון "נר"; "פניה לשלטונות לבדוק מחדש בדרג גבוה ככול האפשר את פרשת ערביי הכפר רבסיה שבגליל המערבי, אשר נאסרה עליהם הכניסה לכפרם מאז הוכרז כשטח סגור באוגוסט 1951, הופיעה בפסק דינו של בית המשפט הגבוה לצדק, שניתן בקשר לשני צווים על תנאי אשר הוציא בית משפט זה בשעתו נגד המושל הצבאי בגליל" ---- " באחד מהם נדרש המושל הצבאי לנמק מדוע לא יבטל את גרושם של 15 מתושבי הכפר, ובשני נדרש לנמק מדוע לא יתן רשיונות כניסה ויציאה ל-45 מתושבי הכפר ובני משפחותיהם".

23. מעשה הכפר אקרית

(מתוך "נר" ספט. אוקט. 1953) העתון היפואי "אליום" פירסם לאחרונה תוכן התזכיר שנשלח לשלטונות ע"י הפליטים הערבים מהכפר אקרית, בצפון הגליל ----. עיקרי תוכן התזכיר: "אנו תושבי הכפר אקרית מסרנו את עצמנו ואת כפרנו זמן המלחמה לפי דרישת הצבא הישראלי, שהעביר אותנו זמנית לראמה. פנינו מספר פעמים בבקשה להחזירנו לכפרנו ולא נענינו. פנינו לבית המשפט הישראלי והוא החליט שיש להחזיר אותנו לכפרנו להחזיר לנו את רכושנו, אולם שלטונות הצבא סרבו לבצע פסק דין זה "מסיבות בטחונות". חמש שנים בילינו בעוני ובדלות בראמה. בתחלה תמכה בנו סוכנות הסעד הבין-לאומית, אולם לפני למעלה משנה נפסקה גם תמיכה זו ונשארנו הפקר לעוני, למחלות ולהתנוונות... בתינו באקרית נהרסו, אדמתנו ורכושנו ופירות עצינו הפקר לכל דורש - כאילו מתנו או נעדרנו מהמקום וכאילו אין לנו כל זכויות טבעיות במדינה הזו - בעוד שלהלכה נחשבים אנו לאזרחים חוקיים בישראל. ---- מה חטאנו? מה פשענו?

./..

24. פרשת כפר ברעם (על פי מאמרו של יעקב אביאל ב"הארץ" 27.11.53)
דורות רבים ישבו איכרי כפר ברעם בכפרם המוכן במרומי הגליל ---. האסון פקד את כפר ברעם בשנת 1948. בהגיע צבא ישראל למבואות כפרם יצאו נכבדי כפר ברעם וכוהניו לקראתו וקדמוהו בברכה ובהצהרה נאמנות חגיגית לשלטונות המדינה החדשה. המפקדים הישראלים הבטיחום שלא יאונה להושבים כל רע. 15 יום אחרי כבוש הכפר נתקבלה פקודת הצבא לאמור: כל תושבי ברעם חייבים לפנות את כפרם ולעבור למקום אחר המרוחק כחמישה ק"מ מהגבול בתוך ישראל, ולכשישוב השלום על כנו - יוכלו לחזור לכפרם. הם מצאו מקלט זמני במערות בגאיות ובחורשת שבסביבה, יחד עם הזקנים והילדים הרבים, עם שהוחלט לאחסן אותם באופן זמני בכפר גוש חלב (ג'יש). בבקתות רעועות, בלי מים וסניטציה כל שהיא, הצטפפו עשר עד חמשה עשרה נפשות בכל אחת. עד מהרה החל הרעב לפקוד את בתיהם. במכתב מיום 13.6.49 הובטח להם בשם מר בן-גוריון שאדמותיהם לא יגזלו מהם ושבקרוב יורשו לחוזר לכפרם. הבטחה זו לא נתמלאה. כשפנו אל בית הדין הגבוה לצדק, מיהרה הממשלה להכריז על כפר ברעם כעל אזור צבאי סגור. בתיהם נפרצו וכל אשר בהם נשדד. מטעיהם נעקרו או נשרפו. עם קבלת חוק לרכישה מקרקעין הושם קץ לתקוות אנשי כפר ברעם. ניתן אשור רטרואקטיבי ל"לקיחת" כל אדמות כפר ברעם (12 אלף דונם בערך). לאחר מזה פוצצו בתי הכפר . החלו מגיעות למקום מכוניות משא והעבירו משם את האבנים, הברזל וקורות העץ למקומות אחרים, ע"י אנשים בלתי ידועים.

26. בערבות הנגב - עושק ורעב (על פי מאמר ב"על המשמר" מיום 22.3.53)
עם פרוץ מלחמת שחרור שיתפו חלק מן הבדוים פעולה עם כחות המגן הישראלי וסייעו למשקים עבריים שהיו נתונים במצור. הם שנאו את הבריטים ואת שליחיהם הצבאות הערביים והאמינו כי מצבם יוטב במשטר הישראל העצמאי. הם קשרו את גורלם עם מדינת ישראל - ועתה נכזבה תוחלתם. מדיניות המפליה של הממשלה היתה להם לרועץ. ממשלת בן גוריון רכזה את 15 אלף הבדוים בשטחים הצחיחים ביותר שבנגב והטילה עליהם משטר צבאי "למען בטחון המדינה". מדי פעם בפעם נדחקו הבדוים לשטחים שוממים יותר ויותר, באמתלה ש"אדמתם נועדה לצרכי פתוח". הבדוים נאלצו לנטוש את סוכותיהם, את מעט הבנינים שהיו להם, את בורות והבאבות שחפרו הם ואבותיהם ואת השטחים הפוריים ביחס. כל הבנינים האלה נהרסו על ידי אלמונים וכל הכרמים ושטחי הירקות שלהם נשדו.--- מתוך 15 אלף הבדוים מועסקים רק כ-300 איש בכבישים. --- שכר העבודה הוא --- על פי כושרו הגופני של הבדוי, כפי שהיו נוהגים לפנים לקצב את מחיר העבד. כל פועל העובד בחיל ההנדסה מקבל גם מזון; הפועלים היהודים מקבלים מזון רגיל ואלו הפועלים הבדוים מקבלים שעורה מבושלה. --- באהלים הקודרים של הבדוים שוררת אוירה של זעם ויאוש. העוני והרעב מחרידים ביותר. התמונה מזכירה את תמונות הרעב בסרט "האדמה הטובה".

27. עד מתי בדואי הנגב בנים חורגים למדינה? (ע"פ "על המשמר" 28.10.55)
השייך סולימן מספר --- "ארבע פעמים גורשנו ממקום למקום בתקופת קיומה של מדינת ישראל. עקרו אותנו מאדמותינו שבנגב המערבי, ללא כל נמוק מספק, והטילנו אל המדבר הצחיח הזה, וציוונו להוציא ממנו את המחיה לנשים ולטף ולעדרי הצאן שעמנו. מיטב אדמות הנגב עמדו לרשותנו מדורי דורות. היו לנו שם כרמים ושדות מזרע ומאות בתים ובארות מים ורכוש רב. ל"חמולה" שלי בלבד היו כ-20 אלף דנם ובהם ששה בארות מים עם מוטורים, וכן בארות מי גשם ו-150 דונם כרמים ובוסתנים של עצי פרי, 70 בתי אבן ובית ספר. ישבנו שם מאות בשנים ולא נטשנו את המקום מעולם, כשבטי בדוים אחרים. -- היו לנו קשרים מצויינים עם הישובים היהודים השכנים. עזרנו להם ככל יכלתנו בימי שלום ובימי מלחמה. ספקנו נשק ומזון וההבורה ואף שומרים מאנשינו. ---. 4300 נפש מנה שבטנו עם קום המדינה. כיום נותרו מהם כאלף בלבד בתחומי ישראל. השאר נפוצו לכל רוח ---. יש לנו כ-100 ילדים בגיל בית ספר, אך הם אינם יודעים צורת אות."

../

28. שבט בדואי בנגב שואף להגר מישראל
בהזכיר שנשלח אל משרדי ראש הממשלה ע"י שיך עיד אברהים, ראש שבט הבדוים אבו רגייג, השוכן בורי משאה שבנגב המזרחי, נתבעו שלטונות המדינה להרשות לבני השבט להגר מתחומי ישראל.---- ראשי השבט פנו בבקשה אל הצירות הבריטית לאפשר ל-3000 מאנשיהם להגר לאחת מארצות המרוחקות של האימפריה. "כל ההבטחות שניתנו לנו כגמול לשתוף פעולה ממשך עם המפעל הציוני, ששרשיו נעוצים עוד בתקופת המדש לא נתמלאו. כיום כבר הגיעו מים עד נפש" כתב השייך. "זה 7 שנים שלא ידעו אנשי יום מנוחה ושלווה. הננו סגורים כמו היהודים בגיטו של ימי הבינים, דנים אותנו לקנסות או לכלא על כל יציאה וכניסה לשטחים אחרים, אלפי לירות נגבים בדרך זו מאתנו בשעה שהבצורת אוכלת בנו בכל פה ונשינו וטפנו סובלים חרפת ערב. לא פעם עזרנו ליהודים לרכוש קרקעות והים מגרשים אותנו למדבר! הזה גמולנו בעד השרותים שהגשנו למדינת ישראל!?" (עפ"י "על המשמר" 28.11.55).

29. לא נוכל להרים ראש (קטע מתוך מאמר של ר' איפכא מסתברא בשם "זעקי ארץ אהובה" כפי שהועתק ב"נר" פברואר, 1954).
"אך אם נשאל: כלום במדינה הגדולה הזאת על כל ערבותיה ועל מעט הקלאיה היהודים שבתוכה, צריכים הייתם לבגד בכל נבואות נביאיכם חוזי הבראת העם בשובו אל האדמה, צריכים הייתם לחלל כבוד כל משפט וחוק - כדי להטוף כמה רבבות דונאם מידי קומץ כפרים ערביים עלובים?
כאשר נשאל זאת - לא נוכל להרים ראש".

נספחות ב'
קטעים מתוך מהכרזה האוניברסלית בדבר זכויות האדם (נתקבלה ב-10.11.1948 באסיפה הכללית של האומות המאוחדות)

סימן א' כל בני אדם נולדו בני חורין ושוים בערכם ובזכויותיהם. בתבונה ובמצפון חוננו כולם, לפיכך שומה עליהם לנהג איש ברעהו ברוח של אחוה.
סימן ב' (1) כל אדם זכאי לזכויות ולחירויות שנקבעו בהצהרה זו ללא הפליה כשהיא מטעמי גזע, צבע, מין, לשון, דת, השקפה מדינית אודעה אחרת, או בגלל מוצא לאומי או סוציאלי, קניין, לידה או מעמד אחר.
סימאן ה' לא יהיה אדם נתון לענויים או ליחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל ולא יענש בכל עונש מסוג זה.
סימן ז' הכל שוים בפני החוק וזכאים ללא הפליה להגנה שוה של החוק. הכל זכאים להגנה שוה בפני כל הפליה המפירה את מצוות ההצהרה הזאת ובפני כל הסתה להפליה כזו.
סימן ט' לא ייאסר אדם, לא ייעצר ולא יוגלה באופן שרירותי.
סימן יב' לא יהא אדם נתון להתערבות שרירותית בחייו הפרטיים, במשפחתו, במעונו בחליפת המכתבים שלו ולא לפגיעה בכבודו או בשמו הטוב. כל אדם זכאי להגנת החוק בפני התערבות או פגיעה כאלה.
סימן יג' (1) כל אדם זכאי לחופש תנועה ומגורים בתוך כל מדינה.
(2) כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו, ולחזור אל ארצו.
סימן טו' (1) כל אדם זכאי לאזרחות.
(2) לא תישלל זכות האזרחות באופן שרירותי מכל אדם ולא תקופח זכותו להחליף את אזרחותו.
סימן יז' (2) לא יישלל מכל אדם קנינו בדרך שרירותית.
סימן ל' שום דבר בהכרזה זו לא יתפרש כאלו הוא נותן לכל מדינה, צבור או יחיד כל זכות שהיא לעסוק בפעולה או לבצע כל מעשה המכוונים לקפח את זכות או חירות מן הזכויות והחירויות הקבועות בהכרזה זאת.